

Владимир Цветковић
ЈУСТИН ПОПОВИЋ:
СИНТЕЗА ТРАДИЦИЈЕ И ИНОВАЦИЈЕ



INSTITUT
ZA FILOZOFIJU
I DRUŠTVENU
TEORIJU

ИНСТИТУТ ЗА ФИЛОЗОФИЈУ
И ДРУШТВЕНУ ТЕОРИЈУ

Издавач

Институт за филозофију и друштвену теорију

Библиотека

Посебна издања

Рецензенти

Проф. др Богдан Лубардић, редовни професор филозофије на
Православном богословском факултету Универзитета у Београду;

Проф. др Драгиша Бојовић, редовни професор средњовековне српске
књижевности на Филозофском факултету Универзитета у Нишу;

Проф. др Александар Ђаковац, ванредни професор догматике на
Православном богословском факултету Универзитета у Београду.

Лектура

Олгица Рајић

Ова монографија је реализована уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, према Уговору о реализацији и финансирању научноистраживачког рада. Монографија такође садржи и резултате добијене у истраживању спроведеном у оквиру ПРОМИС пројекта ‘The Serbian Right-Wing Parties and Intellectuals in the Kingdom of Yugoslavia, 1934–1941’, евиденциони број 6062708, акроним Serb Right Wing, чију реализацију је финансирао Фонд за науку Републике Србије.

ISBN 978-86-80484-60-0

ВЛАДИМИР ЦВЕТКОВИЋ

ЈУСТИН ПОПОВИЋ:
СИНТЕЗА ТРАДИЦИЈЕ
И ИНОВАЦИЈЕ

Институт за филозофију и друштвену теорију
Београд, 2021.

Божидару

САДРЖАЈ

ПРОЛОГ	11
I ЖИВОТ И ДЕЛО	19
1. Монах: завештање руске религијске ренесансе.....	19
2. Бунтовник: часопис <i>Хришћански живот</i>	24
3. Догматичар: Свети оци и <i>Православна философија Истине</i>	29
4. Мученик: светосавље, Други светски рат и долазак комунизма.....	32
5. Исповедник православља: <i>Житија Светих и Догматика</i>	35
II ЈУСТИН КАО ЕВАНЂЕОСКИ БОГОСЛОВ	41
1. Јустиново еванђеоско образовање.....	45
2. Лична искуственост Светог писма.....	46
3. Свеобухватност Еванђеља.....	56
4. Еванђеље и еванђеоске врлине.....	59
5. Еванђеље и спасење.....	65
6. Еванђеоски дар отројчења.....	69
7. Закључак.....	76
III НА ТРАГУ ВЕЛИКОГ УЧИТЕЉА: НИКОЛАЈ ВЕЛИМИРОВИЋ	79
1. Историјске прилике и национални идентитет Цркве.....	83
2. Потреба за новим промишљањем Цркве.....	86
3. Критика национализма и нова српска еклесиологија.....	89
4. Конструкција Европе и контрапаратив.....	94
5. Премодерна и модерна.....	101
6. Слика и идентитет Европе и Цркве у постмодерном огледалу.....	107
7. Светосавље, историјски ревизионизам и култура сећања.....	114
8. Философија живота и светосавље.....	122
9. Светосавље, православље и хришћански универзализам.....	127
10. Закључак.....	135

IV	ЈУСТИН КАО БОГОСЛОВ СИНТЕЗЕ	139
	1. Руска религијска филозофија и неопатристичка синтеза	143
	2. Личност	151
	2.1. Личност и познање: Макарије Египатски	157
	3. Интегрално или „живо“ сазнање	167
	4. Богочовек и богочовештво	171
	4.1. Јустинов Богочовек	175
	4.2. Богочовек унутар христологије и сотирилогије	178
	4.3. Тајна Христова	186
	5. Свејединство и саборност	190
	5.1. Јустин Поповић и Максим Исповедник	192
	5.2. Аналогија круга: Богочовек као центар свега створеног и критика хуманизма	201
	5.3. Превазилажење подела у створеној природи	208
	6. Саборност и сабрање ума	214
	6.1. Јустин Поповић и Григорије Палама	216
	6.2. Паламитско богословље у <i>Молитвеном дневнику</i>	217
	6.3. Палама у Јустиновој <i>Догматици</i>	222
	7. Закључак	230
V	ЈУСТИН КАО ЕКУМЕНСКИ БОГОСЛОВ	235
	1. Јустинови рани екуменски ставови	238
	1.1. Оксфордска ВLitt дисертација и критика западног хришћанства	238
	1.2. Часопис <i>Хришћански живот</i> : између критике римокатолицизма и благонаклоности према англиканизму	242
	1.3. Критика папства	244
	1.4. Благонаклоност према Англиканској цркви и осталим протестантским црквама	248
	1.5. Цариградски патријарх Мелетије IV Метаксакис, Свеправославни конгрес и политички екуменизам	253
	2. Средњи период: православна црква и светосавље	259
	2.1. Православна култура vs. Црква	262
	2.2. Римокатолицизам и православље у Југославији	266
	2.3. Светосавље као платформа за црквено уједињење: Николај Велимировић	268
	2.4. Јустин и „црна интернационала“	280

3. Позни екуменски погледи: богочовечански или православни екуменизам против хуманистичког екуменизма	289
3.1. Јустинови извори о учешћу православних у екуменском покрету	290
3.2. Светски савет цркава, Јерусалимски састанак папе римског и патријарха цариградског и међуправославни односи	296
3.3. Писма о екуменизму	304
3.3.1. Писмо Ристу Радовићу о омотитвљењу ума и о Свеpravославном сабору од 25. децембра 1964. године	306
3.3.2. Писма Амфилохију Радовићу од 8. августа и 19. новембра 1969. године	309
3.3.3. Писмо СА Синоду од 27. јануара 1971. као одговор на анонимну дописницу	312
3.3.4. Писмо СА Синоду о „заједничкој молитви за јединство“ од 26. новембра 1974. године ...	316
3.3.5. Молбена представка СА Синоду за СА Сабор СПЦ поводом сазива Великог сабора Православне цркве од 7. маја 1977. године	318
3.3.6. Закључак на основу писама	321
3.4. Записи о екуменизму (1972) и <i>Православна Црква и екуменизам</i> (1974)	324
3.4.1. <i>Православна Црква и екуменизам</i> – структура и научни допринос	328
3.4.2. <i>Православна Црква и екуменизам</i> – сврха и намена	334
3.4.3. <i>Зайиси о екуменизму и Православна црква и екуменизам</i> – упоредни преглед	341
3.5. Богочовечански екуменизам	348
3.5.1. Екуменизам као Богочовечност или логосност света	348
3.5.2. Екуменизам као саборност и јединство Цркве Христове	351
3.5.3. Тријадични екуменизам	354
4. Закључак	357

VI РЕЦЕПЦИЈА ЈУСТИНА ПОПОВИЋА У НОВИЈОЈ СРПСКОЈ И ИНОСТРАНОЈ АКАДЕМСКОЈ ЈАВНОСТИ	365
1. Следовање духовном оцу	366
1.1. Амфилохије Радовић: Јустин као учитељ паламизма.	367
1.2. Атанасије Јевтић: на путу Светог Саве и Јустина Телијског	375
2. Рецепција Јустина у домаћој јавности после његове смрти.	382
2.1. Чувари наслеђа: „Јустиновци“	383
2.2. Рецепција кроз призму антикомунизма, антиекуменизма и антизападњаштва	386
2.3. Критичка фаза и валоризација	397
3. Рецепција Јустина у међународној академској јавности.	410
3.1. Јустин на страним језицима.	411
3.2. Корифеј православног антизападњаштва или пророк нове Европе	415
4. Јустин у новијој немачкој науци	421
4.1. Томас Бремер: Поповић и ангажман лаика	421
4.2. Клаус Бухенау: светосавље као универзално антизападњаштво	432
4.3. Јулија Ана Лис: Свети оци против Запада	439
4. Закључак	445
ЕПИЛОГ	449
БИБЛИОГРАФИЈА	453
КАТАЛОГ МОДЕРНИХ АУТОРА	485
ПОЈМОВНИ КАТАЛОГ	487